

JURNALIST TALABALARNI INGLIZ TILIGA ELEKTRON PLATFORMA ASOSIDA O'QITISHDA KASBIY KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV

Shermatov Eldorjon Yovmiddinovich

O'zDJTU media va kommunikatsiya kafedrası katta o'qituvchisi.

Gmail: eeldorshermatov@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22765071>

Annotatsiya. Mazkur maqolada journalist talabalarni ingliz tiliga elektron platforma asosida o'qitishda kasbiy kompetensiyaviy yondashuvning nazariy-metodologik asoslari va ta'lim jarayonini innovatsion tashkil etish masalalari ilmiy jihatdan yoritiladi. Muallif zamonaviy journalist uchun chet tilida kommunikativ qobiliyat, axborot bilan ishlash va madaniyatlararo professional muloqot ko'nikmalarining dolzarbligini ko'rsatib, kompetensiyaga asoslangan ta'lim egallangan bilim hamda ko'nikmalarni amaliy kasbiy faoliyatda qo'llashga yo'naltirilishini ta'kidlaydi. Shuningdek, tayanch va xususiy kompetensiyalarni farqlash, mavjud ta'lim tizimidagi ziddiyatlar hamda kommunikativ kompetensiyaga tayangan holda ularni innovatsion yondashuvlar orqali bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Elektron platforma, kasbiy kompetensiyaviy yondashuv, kommunikativ kompetensiya, tayanch kompetensiyalar, xususiy kompetensiyalar, innovatsion ta'lim muhiti, madaniyatlararo professional muloqot, kasbiy pedagogik ta'lim.

Abstract. This article provides a scientific analysis of the theoretical and methodological foundations of a professionally competency-based approach to teaching English to journalism students through an electronic platform, as well as issues related to the innovative organization of the educational process. The author highlights the relevance of communicative skills in a foreign language, information-processing skills, and intercultural professional communication skills for modern journalists, emphasizing that competency-based education is aimed at applying acquired knowledge and skills in practical professional activities. Furthermore, the article analyzes the distinction between core and specific competencies, contradictions within the existing education system, and ways to overcome them through innovative approaches based on communicative competence., raqamli ta'lim texnologiyalari.

Keywords: Electronic platform, professionally competency-based approach, communicative competence, core competencies, specific competencies, innovative educational environment, intercultural professional communication, professional pedagogical education, digital learning technologies.

Аннотация. В данной статье представлен научный анализ теоретико-методологических основ профессионально-компетентностного подхода к обучению студентов-журналистов английскому языку на основе электронной платформы, а также вопросов инновационной организации образовательного процесса. Автор раскрывает актуальность коммуникативных умений на иностранном языке, навыков работы с информацией и межкультурного профессионального общения для современного журналиста, подчёркивая, что компетентностное обучение направлено на применение приобретённых знаний и навыков в практической профессиональной деятельности. Кроме того, анализируются различия между базовыми и частными компетенциями, противоречия, существующие в современной системе образования, а также пути их

преодоления посредством инновационных подходов, основанных на коммуникативной компетенции.

Ключевые слова: электронная платформа, профессионально-компетентностный подход, коммуникативная компетенция, базовые компетенции, частные компетенции, инновационная образовательная среда, межкультурное профессиональное общение, профессионально-педагогическое образование, цифровые образовательные технологии.

Jurnalistlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning ijtimoiy-madaniy mexanizmlarini rivojlantirish, variativ dasturiy ta'minotini takomillashtirish alohida ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, innovasion ta'lim muhiti sharoitida ularda global kompetentlikni rivojlantirishda alohida dolzarblik kasb etadi.

Anglashiladiki, chet tilida muloqot qilish qobiliyati zamonaviy jurnalistning kompetensiyaviy mahorati bilan belgilanadi. Ideal holda, professional media sohasida keskin raqobat sharoitida faoliyat yuritayotgan zamonaviy jurnalist chet tilining barcha nutq faoliyat turlarini to'liq egallagan bo'lishi, masalan, og'zaki nutqni idrok etish qobiliyati, muloqotga kirishish qobiliyati (monolog, intervyu, suhbat va h.k.), axborot bilan ishlashda zaruriy bo'lgan xorijiy manbalardan olingan ma'lumotlarni tushunish, tarjima qilish qobiliyati kabi ko'nikmalarini to'liq egallashi kerak. Xorijiy tillarni o'rganishda kasbiy kompetensiyaviy yondashish masalasi hozirgi kunda ham dolzarbligicha qolmoqda va til ta'limiga oid ishlar markazida turibdi.

Chet tillarini o'rganish, ularning bilmasdan boshqa davlatlardagi hamkasblar bilan muloqot qilish imkoni yo'q, shuningdek talabalar orasida xorijiy tildagi kommunikativ kompetensiyani shakllantirish kelajakdagi mutaxassislarni kasbiy tayyorlashning eng muhim tarkibiy qismiga aylanadi (1). Bu jurnalistlar uchun juda muhimdir.

Xorijiy tilni o'qitishda kompetensiyaga asoslangan yondashuv o'quv jarayonini tashkil etishga ijodiy yondashishni, chet tili nutqida amaliy ko'nikma va malakalarni shakllantirish va rivojlantirish uchun sharoit yaratishni talab qiladi. Shunday ekan, auditoriyada o'rganuvchilar tomonidan til materialini o'zlashtirish tabiiy yo'l bilan amalga oshirilsa, o'qituvchi va talabalarning o'zaro muloqoti jarayonida turli yo'llar bilan modellashtirilgan hayotiy vaziyatlarda shunday sharoit yaratishga intilish maqsadga muvofiq bo'ladi(2). M.X.Gulyamova fikricha: "Kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan ta'lim egallangan bilim, ko'nikma va malakalarni o'z shaxsiy, kasbiy va ijtimoiy faoliyatlarida amaliy qo'llay olish layoqatini shakllantirishga yo'naltirilgan ta'lim bo'lib, o'quvchilarda mustaqil fikrlash, faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lish, tashabbuskorlik, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan o'z faoliyatida oqilona foydalana olish, ongli ravishda kasb-hunar tanlash, sog'lom raqobat hamda umummadaniy ko'nikmalarni hosil qiladi"(3). M.X.Gulyamova ta'lim jarayonida kompetensiyalarning 2 asosiy tur – tayanch va xususiyga ajratadi. Tayanch kompetensiyalar insonning shaxsiy, kasbiy, iqtisodiy, va ijtimoiy munosabatlarga kirisha olish, jamiyatda o'z o'rnini egallay olish, duch keladigan muammolarning yechimini hal eta olish, eng muhimi, o'z sohasi, kasbi bo'yicha raqobatbardosh bo'la olish ko'nikma-malakalarini tarkib toptirishga qaratiladi. Olima chet tilini o'rganishda o'quvchi-talabalarda nutqiy, lingvistik, ijtimoiy madaniy, pragmatik kompetensiyalarni shakllantirish talab etilishini xususiy kompetensiya bilan bog'laydi.

Tayanch kompetensiyalarning dunyo bo'yicha yagona ro'yxati yo'q. Chunki har bir mamlakatning yoki regionning o'z an'analari, mentaliteti va o'ziga xos talablari bor.

Kompetensiya – bu jamiyatning o'z fuqarolariga qo'ygan ijtimoiy buyurtmasi bo'lib, ularning ro'yxati ma'lum bir mamlakatdagi yoki regiondagi ijtimoiy muhit bilan belgilanadi

Bunday kelishuvga har doim ham erishib bo'lmaydi. Masalan Shveysariyaning va Amerika Qo'shma Shtatlarining iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti hamda ta'lim statistikasi Milliy institutining "Tayanch kompetensiyalarni tanlash va aniqlash" nomli loyihasida tayanch kompetensiyalarni qat'iy ravishda aniqlab olishning imkoniyati bo'lmagan (4). Shundan kelib chiqib, dunyodagi ba'zi davlatlarda amalda qo'llanilayotgan kompetensiyalar turlarini quyidagi jadvalda ko'rishimiz mumkin.

Dunyodagi davlatlarda amalda qo'llanilayotgan kompetensiya turlari

№	Davlat nomi	Kompetensiyalar
1.	O'zbekiston Respublikasida	1. Kommunikativ kompetensiya 2. Axborot bilan ishlash kompetensiyasi 3. Shaxs sifatida o'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasi 4. Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi 5. Umummadaniy kompetensiya 6. Fan, matematik savodxonlik va texnika yutuqlaridan foydalanish kompetensiyasi.
2.	Rossiya federatsiyasi	1. Qadr-qimmat, e'tiqod kompetensiyasi 2. Umummadaniy kompetensiyalar 3. O'quv-o'rganish kompetensiyasi 4. Axborot kompetensiyasi 5. Kommunikativ kompetensiya 6. Ijtimoiy-mehnat kompetensiyasi 7. Shaxsni takomillashtirish kompetensiyasi
3.	Finlandiya	1. Communication in the mother tongue 2. Communication in foreign languages 3. Mathematical competence and Basic competence in science 4. Key competencies relating to technology 5. Social and civic competencies 6. Cultural awareness and expression (5).

Hozirgi kunda kompetensiya so'zi layoqat, kompetentlik, layoqatlilik, ta'limga kompetensiyaviy yondashuv esa egallangan bilim, ko'nikma va malakalarni o'z kasbiy, shaxsiy hamda ijtimoiy faoliyatlarda amaliy qo'llay olish layoqatlarini shakllantirishga yo'naltirilgan ta'lim yo'nalishi, deb tushunilmoqda.

Shundan ko'rinadiki, til ta'limida kompetensiyaviy yondashuv ya'ni ta'lim oluvchilarning o'rganayotgan til materiallaridan va olingan axborotlardan o'z hayotiy faoliyatida oqilona foydalana olish va shu tilda o'z fikrini og'zaki va yozma tarzda mustaqil ifodalash va nutqiy vaziyatlarga mos ravishda qo'llay olish ko'nikma-malakalarini tarkib toptirish, ya'ni tilni maqsadli ravishda amalda qo'llay olish layoqatini yuzaga keltirishdan iborat.

Kasbiy kompetensiyaviy yondashuv mohiyati

Umuman olganda, kasbiy kompetensiyaning uning tarkibiy qismlariva mazmuni kasbiy faoliyatning xususiyatlari bilan belgilanadi. Jurnalistning asosiy kasbiy faoliyatlaridan biri bu – muloqot qilishdir. Jamiyat hayotidagi yangi tendensiyalar bo'lajak mutaxassislarga zamonaviy dunyo madaniyatlari muloqoti kontekstida madaniyatlara professional muloqot normalariga ega bo'lish talablarini qo'yadi. Biroq, jurnalistning kasbiy kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishning ko'pgina masalalari hali ham kasbiy pedagogik ta'lim nazariyasi va metodologiyasida yetarlicha o'rganilmagan. Bu ko'nikmalarni o'rganish va hal etish jurnalistlarning kasbiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonini yanada yo'naltirilgan, samaraliroq va boshqariladigan qilishdan iboratdir. Shuning uchun ham chet tilini o'qitishda innovatsion yondashuvlarni izlash zarurati tug'iladi. Kursning cheklangan vaqt doirasini hisobga olgan holda yangi texnikaviy usullar qo'llash sinfda professional muloqotni o'rgatish samaradorligini oshirishi mumkin.

O'tkazilgan tadqiqot biz ta'kidlagandek bir qator qarama-qarshiliklar bilan yanada yangilanishi mumkin:

- jurnalistlarning samarali faoliyatida chet tillarini o'rganishning roli oshadi, ammo aksariyat hollarda mutaxassislarning chet tilidagi tayyorgarligi yetarli emasligi ham to'siq bo'lishi mumkin;

- bo'lajak jurnalistlarda chet tilidagi kasbiy muloqot ko'nikmalarini shakllantirish zarurati nolingvistik oliy o'quv yurtida kasbiy muloqotni o'rgatish uslublarining yetarli darajada rivojlanmaganligini ko'rsatmoqda;

- mazkur o'quv faniga ajratilgan soatlarning yetarli emasligi jurnalistika fakulteti bitiruvchilarining lingvistik tayyorgarligi uchun zamonaviy talablarga javob bermaydi.

Ko'rinib turibdiki, bu qarama-qarshiliklarni innovatsion yondashuvlar, birinchi navbatda, kommunikativ kompetensiyadan foydalanish orqali hal qilish mumkin.

Yaxshi suhbatdosh bo'la oladigan, yangiliklardan xabardor bo'ladigan, keng dunyoqarash va rivojlangan intellektga ega jurnalistika talabalarini o'qitishda bunday yondashuv chet tilining kommunikativ kompetensiyasi, ko'p komponentli transprofessional faoliyat qobiliyati, muloqot psixologiyasini bilish va unga ta'sir qilish kabi yetakchi kasbiy va shaxsiy fazilatlarni shakllantirishga qaratilgan tuzilmalar va mexanizmlar majmuasidir.

Kommunikativ-kompetensiyaga asoslangan yondashuv kasbiy yo'naltirilgan dialogga asoslangan, ammo umuman olganda, u bo'lajak jurnalistning kasbiy tayyorgarligining barcha tarkibiy qismlarini rivojlantirishga qaratilgan.

Xulosa sifatida, maqolada jurnalist talabalarni ingliz tiliga elektron platforma sharoitida o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv samaradorligi kommunikativ kompetensiyani markazga qo'yish, kasbiy muloqotni modellashtirish va raqamli ta'lim imkoniyatlaridan maqsadli foydalanish bilan belgilanishi ilmiy asoslab berilgan.

Tadqiqot natijalari til ta'limini faqat lingvistik bilimlar doirasida cheklamasdan, balki nutqiy-ijodiy faoliyat, kasbiy axborot bilan ishlash hamda madaniyatlararo muloqotga oid amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qilishini ko'rsatadi. Shu tariqa, kasbiy yo'naltirilgan elektron ta'lim jurnalistlarning global kompetentlik va raqobatbardosh kasbiy tayyorgarligini kuchaytirish uchun muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Пассов Е.И., Кибирева Л.В., Колларова Э. Концепция коммуникативного иноязычного образования. СПб., 2007. – С. 34.
2. Мишенева Ю. И. Компетентностный подход в обучении иностранным языкам // Концепт. – 2014. – Спецвыпуск № 08. – ART 14600. – 0,38 п. л. – URL: <http://e-koncept.ru/2014/14600.htm>. – Гос. рег. Эл № ФС 77- 49965. – ISSN 2304-120X.
3. Гулямова М.Х. Инглиз тилини ўқитишда талабалар коммуникатив компетенциясини ривожлантиришга интегратив: Дисс... пед.фан.фал.док. – Т., 2019. – Б. 29
4. Шабонова Д. Ўқитувчиларнинг касбий фаолиятида компетенциявий ёндашув. – Б. 66.
5. Key competences for lifelong learning in Finland. Ministry of Education. - Helsinki, Finland. – 2009

6. Астафурова Т.И. Коммуникативная компетенция в профессиональном межкультурном общении // Материалы Второй международной конференции ЮНЕСКО Евролингва уни (май 1995 г.). М., 1996. – С. 105.
7. Макеева Е.А. Коммуникативно компетентностный подход к обучению иностранному языку будущих журналистов. – Вестник ПАГС, 2010. – С. 144.